

Column

Europese doos van Pandora

De situatie in Oekraïne wordt met de dag ingewikkelder. In het oosten van het land gaan de schermutselingen tussen het leger van Oekraïne en opstandelingen onverminderd door. De verkiezingen van een nieuwe president hebben niet de rust gebracht waar op werd gehoopt. Afgezien van de binnenlandse tegenstellingen is het land ook economisch failliet. Het IMF en de EU staan nog maar aan het begin van een langdurige sanering van de economie. De maatregelen, als we Griekenland als maatgevend nemen, zullen verstrekend zijn en de invloed op het leven van Oekraïners groot. Het enthousiasme in het westelijke deel van het land zal door de noodgedwongen sanering wellicht bekoelen. Het temmen van het corruptiemonster zal enorme inspanningen vergen. De toegezegde sommen herstructureringsfondsen van IMF en EU zullen sommige oligarchen alweer de vingers doen afdrukken omdat de eerdere hulppakketten, die listig steeds weer hun weg vonden naar hun portemonnee, waren opgedroogd. Het zal een hervorming

van lange adem worden, waarbij ook de energiesector niet zal worden ontzien.

Gas

Zo gingen in mei al de gasprijzen omhoog in aanloop naar de IMF-programma's. Deze waren ver onder de (oude) kostprijs en er zullen meer verhogingen moeten volgen. De aanpassing van de binnenlandse gasprijzen aan de werkelijke kosten zijn op de achtergrond inzet van de onderhandelingen tussen Oekraïne en Rusland. Immers, de uitkomst bepaalt het gat tussen de kosten en prijzen. Oekraïne heeft echter ook nog grote achterstallige gasrekeningen. Er is weliswaar een deel inmiddels betaald, maar de teller loopt door. Tot 16 juni jl.; toen stopte Rusland de leveranties van gas aan Oekraïne. Er was geen overeenstemming bereikt over een nieuwe prijs en ondanks een paar weken uitstel om de onderhandelingen niet te belasten, eiste Rusland vooruitbetaling. De Russen hielden vast aan de prijs van 385 dollar, aanzienlijk lager dan de eerder opgelegde prijsverhoging en in lijn met de gemiddelde prijs die Euro-

pese bedrijven betalen. Oekraïne hield echter vast aan een prijs onder de 300 dollar per duizend kubieke meter, lager dan de prijs in de pas overeengekomen Chinese contracten. Voor Rusland is dat een 'no go'.

Energie gemeenschap

Oekraïne is sinds 2011 deelnemer aan de Europese energiegemeenschap. Op grond hiervan is het niet onlogisch dat Rusland een 'Europese prijs' aan het Oekraïense Naftogaz aanbiedt, temeer daar het monopolie op gasimporten is opgeheven en ook gas via Polen en Slowakije wordt geïmporteerd. Ook de gasimporten via deze route moeten vooruitbetaald. De economische problemen van het land en de betalingsachterstanden bij Rusland maakt bedrijven voorzichtig in het zakendoen met Oekraïne. In die zin is het niet vreemd dat Rusland ook een dergelijke afspraak wil maken. De schulden van Naftogaz aan Gazprom pleiten ook niet in het voordeel. Daar hoeft helemaal geen geopolitiek aan te pas te komen. Het geduld van Gazprom is groter geweest dan van menig Westers bedrijf verwacht kan worden. Toch werd de staking van de leveranties in de media weer met veel geopolitiek tromgeroffel ontvangen.

Toezicht

De Oekraïense gassector zal om het vertrouwen te winnen stevig moeten hervormen. Het opheffen van het importmonopolie van Naftogaz is een begin,

maar er zal veel meer moeten gebeuren om het vertrouwen te herwinnen. De prijshervormingen zijn een belangrijke stap en zullen in ieder geval de kosten moeten dekken, ook voor de klanten van Naftogaz. In de afgelopen tien jaar liep Oekraïne herhaaldelijk achter met het betalen van de gasimporten door de slechte organisatie van de markt. Het toezicht op de Naftogaz en de TSO Ukrtransgaz moet ook worden verscherpt, zodat Westerse en Russische bedrijven weer vertrouwen krijgen in het zakendoen met Oekraïne. Een oplossing zou zijn om zolang het IMF-programma loopt, en misschien ook nog even daarna, een raad van toezicht voor beide bedrijven aan te stellen die bestaat uit functionarissen van Russische en Europese gasbedrijven. Deze raad van toezicht stelt ook een externe accountant aan die de transacties van beide ondernemingen controleert. Eventueel worden geldstromen via een speciale rekening beheerd, zodat zij niet kunnen verdwijnen. Door gezamenlijke verantwoordelijkheid van Europese en Russische gasbedrijven voor het toezicht op de twee belangrijke Oekraïense gasbedrijven kan geopolitiek gemakkelijker buiten de deur worden gehouden en wordt het doorvoerrisico beheerst.

EU-Rusland dialoog

Eurocommissaris Oettinger heeft zijn best gedaan om beide partijen, ook al was het maar tijdelijk, bijeen te brengen, zodat een interruptie van de leveringen uit zouden blijven. Oekraïne zette hoog

Coby van der Linde is hoofd van het Clingendael International Energy Programme en hoogleraar Geopolitiek en Energiemanagement aan de Rijksuniversiteit Groningen.

in met een voor de Europese energiegemeenschap lage prijs. Daarmee stuurde het aan op een confrontatie. Wellicht dat het IMF en de EU de onderhandelingen wat meer naar zich toe moeten trekken, het geld komt immers toch uit het hervormingsprogramma, om te zorgen dat snel voortgang wordt geboekt met het radicaal aanpassen van de gassector. Tijd voor dralen is er niet. Voor de EU, Oekraïne en Rusland begint de volgende gaswinter namelijk deze zomer met het vullen van de gasopslagen. Oettinger moet zorgen dat de partijen snel de besprekingen weer hervatten en zorgen dat het deksel weer op de doos van Pandora gaat. ■